

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİCİLERİNİN İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ MATERYALİ GELİŞTİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

Özge AKBAŞ¹

Öz

İşlevsel dil bilgisi, bir dildeki yapıların bağlam içerisinde üstlendikleri görevlerle ilgilenmektedir. Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğreticilerinin işlevsel dil bilgisi materyali geliştirmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojiye başvurulmuştur. Söz konusu amaç doğrultusunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine faaliyet gösteren çeşitli kurum ve kuruluşlarda görev yapan 10 öğreticiyle görüşülmüştür. Çalışma grubu, nitel araştırmalarda kullanılan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Katılımcıların betimlenebilmesi için 6, konuyla ilgili görüşlerinin alınabilmesi için ise 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri içerik analiziyle çözümlenerek tematik

Anahtar Kelimeler:

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, işlevsel dil bilgisi, materyal, öğretici

Geliş/Received:

13.05.2023

Kabul/Accepted:

22.06.2023

Yayın/Published:

30.06.2023

* **İntihal Taraması/Plagiarism Detection:** Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Özge Akbaş).

Atıf/Cite as: Özge Akbaş, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreticilerinin İşlevsel Dil Bilgisi Materyali Geliştirmeye İlişkin Görüşleri = The Views Of Teachers Of Turkish As A Foreign Language On Developing Functional Grammar Materials", Edebiyat Bilimleri 4, (Haziran/June), 79-110 <https://doi.org/10.5281/zenodo.8099101>

¹ Yunus Emre Enstitüsü, e-posta: ozge90_gazi@hotmail.com ORCID: 0000-0002-8868-1909

bir çerçeve oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda, işlevsel dil bilgisi materyallerinin gündelik hayatla ilişkili, bağlam temelli, dil becerileriyle bütünleşik olması gerektiği; dil bilgisi materyali hazırlarken teknoloji okuryazarlığına ihtiyaç duyulduğu; özgün materyallerin, oyun ve dramının etkili bir öğretim aracı olduğu; mevcut ders materyallerinde işlevsel dil bilgisi öğretimi açısından eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, işlevsel dil bilgisi, materyal, öğretici.

The Views Of Teachers Of Turkish As A Foreign Language On Developing Functional Grammar Materials

Abstract

Functional grammar deals with the tasks that structures in a language undertake in context. In this study, it was aimed to evaluate the views of Turkish as a foreign language teachers on developing functional grammar materials. The phenomenology method, which is one of the qualitative research models, was used in the study. In this study, 10 instructors working in various institutions and organisations serving in teaching Turkish as a foreign language were interviewed. The study group was formed by the criterion sampling method used in qualitative research. In the study, a semi-structured interview form consisting of 6 questions was used to describe the participants and 5 questions to obtain their opinions on the subject. The data of the study was analyzed by content analysis and a thematic framework was created. As a result of the study, it was determined that functional grammar materials should be context-based, integrated with language skills and related to daily life; that there is a need for technological literacy when preparing grammar materials; that original materials, games and drama are effective teaching tools; and that there are deficiencies in current course materials in terms of functional grammar teaching.

Keywords: teaching Turkish as a foreign language, functional grammar, material, instructor.

GİRİŞ

Dil bilgisinin, sosyal iletişim aracı olarak kabul edilen dilin öğrenim ve öğretim süreçlerini etkileyen unsurlarından bir tanesi olduğu bilinmektedir. Hedef dili iyi bir şekilde öğrenip konuşmak isteyen dil kullanıcılarının dil bilgisinin bütün bileşenleri hakkında fikir sahibi olması

ve bu konuda kendisinden beklenen yetkinlik düzeyine ulaşması gerekmektedir. Dili kendi içerisinde ayrı bir dizge olarak inceleyen biçimci yaklaşımlar ve dili toplumsal bir etkileşim aracı olarak kabul eden işlevci yaklaşımlar çerçevesinde dil bilgisinin sesbilimsel, biçimbilimsel, sözdizimsel ve anlambilimsel dört temel bileşen etrafında toplandığı ileri sürülmektedir (Fromkin vd., 2014; aktaran Küçüksakarya, 2020, s. 34). Bu sebeple dil bilgisi öğretim süreçleri planlanırken dil kullanıcılarının bu bileşenlerin tamamında gelişim göstermesine dikkat edilmektedir.

Dil öğretiminin beceri temelli yürütülmesi ve dil yapılarının işlevine uygun bir şekilde sunulmasının hedef dilde iletişim sürecinin sekteye uğramaması için gerekli olduğu var sayılmaktadır. Dil işlevleri hem iletişim sürecinde ortaya çıkmakta hem de bu süreci güvence altına almaktadır. İletişim sürecinde vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilen dil işlevleri, gerçek yaşamdan yalıtılmış soyut bir olgu değil, çeşitli sosyal ve dilsel öğelerden oluşan, bu öğelerle etkileşime giren karmaşık bir bütündür. (Çekici, 2021, s. 16-17). Buradan yola çıkılarak dil işlevlerinin iletişimi başlatan ve devam ettiren bir güce sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Sosyal hayatın içerisinde ancak iletişim kurularak var olunabildiğinden bu durum, dil öğretiminde dil bilgisinin yerini tayin etmektedir.

Bir dili öğrenmek kadar önemli olan bir diğer şey ise o dili, çeşitli bildirişim durumlarında, bağlamına uygun olarak kullanabilmektir. Öğrencinin kendisine sunulan yapıyı içselleştirip kullanıma dönüştürebilmesi içinse dil bilgisi kurallarının gerçek yaşama aktarılması önemlidir. Bu da ancak dil bilgisi öğretiminde biçim ve iletişim arasında köprü kurmakla sağlanmaktadır. Dil bilgisi yalnızca yapılardan oluşan birimler olmadığından bu yapıların anlam ve kullanım boyutuna odaklanmak gerekmektedir (Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci, 2021, s. 2). Aksi hâlde yapılar şeklen anlaşılrsa bile o yapıların hangi durumda kullanılacağı fark edilememektedir. Dil yapılarının işlevsel olarak kullanılabilmesi için öncelikle şekil ve anlam olarak kavranması ardından da dilin bütün kullanım alanlarında iletişime aracılık edecek şekilde o yapılardan yararlanılması gerektiği düşünülmektedir. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (TELC, 2013, s. 110), dilbilgisel yeterlikleri, bir dilin dil bilgisi araçlarına ilişkin bilgi ve bunları kullanma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Bugün dilsel yetinin geliştirilmesi için dilsel ve iletişimsel görevlerin bütünleşik olarak verilmesi gerektiğinin üzerinde

durulmaktadır. İletişimsel görevlerin ise gündelik hayatla ilişkili ve anlamlandırma sürecini hızlandırıcı bir yapıda olması beklenmektedir.

Dil bilgisi öğretimini ek, kök verip kural ezberletmek olarak gören yaklaşımların birer birer terk edildiği günümüzde, dil bilgisinin metinler aracılığıyla ve bağlamsal temellere dayandırılarak öğretilmesi gerektiği anlayışı benimsenmektedir. Çünkü çağdaş dil öğretim yaklaşımı olarak kabul edilen eylem odaklı yaklaşım, görev kavramını gerçekleştirmek için anlamsal yetkinliğin önemli bir rol üstlendiğini savunmakta ve öğrenenin dil bilgisel yetkinliğe ulaşması için dil bilgisiyle ilgili öğrendiği içeriği anlamlandırmasını ve dönüştürebilmesini gerekli kılmaktadır (Fişekçioğlu, 2020, s. 74). Bağlam kurma sürecinde ise akla ilk gelen şey metinler olmaktadır. Dil yapılarının anlamlandırılması sürecinde cümleler ve metinler önemli bir görev üstlenmektedir.

Dilin anlamlı bütünleri olan kelimeleri ayrı ayrı ele aldığımızda bu kelimelerin kendi içerisinde pek çok anlamı olduğu görülmektedir. Yine kelimelere eklenen ekleri incelediğimizde onların da pek çok işlevde kullanıldığı fark edilmektedir. Yeterlilik eki olarak bilinen “-Abil” ile karşılaşan bir öğrencinin bu ekin yapabilme, izin, rica, olasılık anlamlarından hangisinde kullanıldığını fark etmesi için ilgili ekin geçtiği kelimeye bakması yeterli olmayacaktır. Bunu kavrayabilmesi için cümleye hatta kimi zaman metnin genel bağlamına bakması gerekecektir. Bu yönüyle dil işlevlerinin bileşenlerinden olan dil yapılarının metinlerde anlamı inşa etmede ve iletişimde devamlılığı sağlamada yardımcı unsurlar olarak tanımlanmasında sakınca bulunmamaktadır.

Dilin yapıları bilgi düzeyinde kalan mekanik alıştırmalar yoluyla verildiğinde etkili bir öğrenmenin sağlanması mümkün görünmemektedir. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’nda (TYDÖP), dil bilgisine ait yapı ve eklerin bilgi düzeyinde değil, işlev merkezli bir yaklaşımla ele alınması gerektiği belirtilerek öğretim sürecinde, özellikle sıfat ve zarf-fiillerin iki veya daha fazla cümleyi birleştirme işlevinden hareket edilmesi ve bu yapıların “cümle birleştirme” çalışmaları üzerinden öğretilmesi işlevsel/üretimsel bir yaklaşım olacağına altı çizilmiştir (MEB, 2020, s. 29). Bu sebeple işlevselliği desteklediği için eklerin sıralı cümleler içerisinde verilmesi tercih edilmektedir. Böylece eklerin işlevleri fark edilecek ve anlamlandırma süreci hızlanacaktır.

Dil bilgisinin dil öğretimindeki rolü üzerine yapılan tartışmalar, çeşitli

kuramlar ve yaklaşımlar doğrultusunda zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Ancak bugün artık dil bilgisi öğretiminin önemi ve gerekliliği konusunda mutabık kalınmaktadır. İletişimsel dil öğretiminin, dil bilgisini reddetmek yerine, ğretim hedeflerine ulaşabilmek için dil bilgisinin sunum yollarını yeniden ele alması, yapı bilgisi ile szli ve yazılı dilsel içerikleri anlayıp üretebilmek arasındaki reddedilemez ilişkiye işaret ediyor olması muhtemeldir. (Durmuş, 2019, s. 154). Buradan da anlaşıldığı üzere dil bilgisinin derslerde nasıl ele alınacağı, hangi yöntemlerin izleneceği, ne tür ğretim materyallerinden yararlanılacağı değişebilmektedir. Ancak günümüzdeki mevcut dünya koşulları göz önünde bulundurulduğunda dil bilgisinin yazılı ve szli üretime geçebilmek için bir araç olduğu anlaşılmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer nokta, dil bilgisi öğretiminin iletişimsellik ilkesi doğrultusunda nasıl yapılacağı ve dil ğretim materyallerinin nasıl şekillendireceğidir (Yılmaz ve Dilidüzgün, 2019, s. 29). İşlevsel dil bilgisine yönelik materyaller hazırlanırken dilin tüm bileşenlerinin dikkate alınması ve içeriklerin bir bütünlük oluşturması sağlanmalıdır. Ayrıca dil bilgisi ğretimi için materyal hazırlayıcılarının birtakım değerlendirmeleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir (Stranks, 2003, 330-331; aktaran Kınay, 2015, s. 148). Bunlar:

- Hedef kitlenin yaşı ve dil düzeyleri,
- Tercih edilen yöntemlerin öğreticinin, öğrencilerin ve içinde çalıştıkları eğitim kültürünün beklentilerini karşılama düzeyi,
- Dil bilgisi yapılarını göstermek için kullanılan bağlamın (context) ve i bağlamın (cotext) ğrencilerin dikkatini çekme düzeyi,
- Hedef dil bilgisi konusunun biçimleri, temel anlam nerileri açısından yapısı ve konuşulan/yazılan söylemlerde nasıl kullanıldığı,
- Ele alınan dil bilgisi yapısının öğretilecek dildeki gerçeğe uygun kullanımına ne ölçüde uyduğu ve dil ğrencilerinin hedef dil bilgisi yapısını üretmesini sağlayacak etkinliklerin ne ölçüde anlamlı sözcelerle sonulanacağıdır.

Dil bilgisinin işlevsel ğretimi için hazırlanan materyallerin öğrencilerin seviyesine uygun olması beklenmektedir. Öğrencilerin

seviyesinin altında olan, bir başka ifadeyle oldukça kolay metin ve alıştırmalardan oluşan materyaller, öğrenciler tarafından sıkıcı ve yararsız olarak görülebilmektedir. Seviye üstü hazırlanan materyaller ise öğrencilerin dil öğrenme kaygısını artırmaktadır. Materyal hazırlanırken genele hitap etme eğilimi bulunmaktadır. Yani hedef kitlenin dil öğrenme amaçları veya özellikleri dikkate alınmadan materyaller hazırlandığında bu durumun pek çok sorunu beraberinde getirebileceği düşünülmektedir.

İşlevsel dil bilgisi öğretiminde kullanılan materyaller kadar önemli olan bir başka husus ise öğretici yeterlilikleridir. Dil bilgisi öğretiminde asıl amacı bilgi vermek değil, bilginin beceriye dönüşmesini sağlamaktır. Bilgiyi kitaplardan öğrenmek mümkündür ancak beceri kazanmak için öğreticinin rehberliğine ihtiyaç duyulmaktadır (Erdem ve Bahşı, 2019, s. 179). Öğretici sosyal aktör olan öğrenciler için iyi bir model ve yol gösterici olmalıdır. Bu sebeple öğretmenlerin kendi alanında gerekli yetkinliğe sahip olması önem arz etmektedir. Eylem odaklı yaklaşımda da öğretmen, dil düzeylerine uygun olarak öğrencide iletişimsel dil yetisini tüm bileşenleriyle oluşturmayı hedefleyen, öğrenciyi öğrenene dönüştürecek strateji ve teknikleri kullanan bir rehber olarak tanımlanmaktadır (Fişekçioğlu, 2020, s. 85). Öğreticinin kendisine yüklenen bu görevi yerine getirebilmesi için kendisini çok yönlü olarak geliştirmesi, gerek kendi diline ve kültürüne gerekse hedef dil ve kültüre hâkim olması, pedagojik olarak belirli bir düzeye ulaşmasını da içeren pek çok faktör rol oynamaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin özel bir uzmanlık alanı olduğu ve bu uzmanlığın lisanstan başlanacak eğitimle kazanılacağı uzun yıllardır tartışılmaktadır. Memiş (2021, s. 95), yabancı dil olarak Türkçe öğretimi lisans programı olmadığından Türk dili ve edebiyatı, Türkçe eğitimi, dilbilimi, çağdaş Türk lehçeleri, İngilizce, Fransızca, Arapça, sınıf öğretmenlikleri vb. bölümlerden mezun olanların bu alanda öğretici olarak görev yaptığını ve bu çeşitliliğin beraberinde birtakım sorunları da getirdiğini vurgulamıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretecek bir öğreticinin gerek alan bilgisine gerek pedagojik formasyona gerekse yabancı dil öğretim yöntemlerine sahip olması gerektiği bilinmektedir. Bunlardan birinin eksik olması ise sürecin doğru bir şekilde yönetilememesine sebep olmaktadır. Bu noktadan hareketle dil öğretiminin tüm boyut ve aşamalarında olduğu gibi işlevsel dil bilgisi öğretiminde de öğreticinin önemli bir rolünün olduğu söylenebilmektedir.

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe ğreticilerinin işlevsel dil bilgisi materyali geliştirmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin amaç değil, araç olarak kabul edilmesinin alanda çeşitli yanlış anlaşılmaları da beraberinde getirdiği görülmektedir. Öyle ki bazı öğreticiler dil bilgisi öğretiminin gereksiz olduğunu bile öne sürmektedir. Ancak dil becerilerinin geliştirilmesi, anlam kurma sürecinin sağlanması ve iletişimin aksamaması için dil bilgisinin önemli bir yardımcı unsur olduğu açıktır. Bunların sağlanabilmesi için öncelikle dil bilgisi yapılarının işlevlerine uygun olarak ele alınması gerektiği söylenebilir. Ardından amaca hizmet eden materyallerin geliştirilmesi beklenmektedir. İşlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik materyal hazırlarken nelere dikkat edileceği, hangi etkinlik türlerine yer verileceği, mevcut materyallerden nasıl faydalanılabileceği gibi konular hakkında fikir yürütülebilmesi için bu çalışmanın yapılması gerekli görlmüştür.

Yabancı dil olarak Türkçe ğreticilerinin lisansta mezun oldukları bölümlerin çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Farklı lisans bölümlerinden mezun olan kişilerin dil öğretimine ilişkin kalıplaşmış düşüncelerinin de çeşitlilik göstermesi muhtemeldir. Bu sebeple çalışma grubunda farklı lisans mezuniyetine sahip öğreticilerin bulunmasının araştırma için önemli olduğu düşünlmektedir. Ayrıca bahse konu araştırma, çeşitli kurum ve kuruluşlarda görev yapan, eğitim düzeyleri farklılık gösteren öğreticiler üzerinde yürütüldüğü için de önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Deseni

Yabancı dil olarak Türkçe ğreticilerinin işlevsel dil bilgisi materyali geliştirmeye ilişkin görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji kullanılmıştır. Yıldırım ve şimşek (2021, s. 66) fenomenolojiyi farkında olduğumuz fakat tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan bir desen olarak tanımlamaktadır. Fenomenoloji çalışmalarında az sayıda katılımcının görüşlerini derinlemesine incelemek esas alınmaktadır. Bu çalışmada da araştırmaya fenomen olarak katılan öğreticilerin materyallerle işlevsel dil bilgisi ğretimi konusunda yaşadıkları deneyimler yorumlanarak

yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Fenomenoloji deseninin kullanıldığı araştırmalarda veri kaynaklarının odaklanılan fenomeni doğrudan deneyimleyen ve deneyimlerini ifade edebilen birey veya gruplardan oluşması önemlidir (Creswell, 2013, s. 78; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 67). Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine faaliyet gösteren çeşitli kurum ve kuruluşlarda görev yapan 10 öğreticiyle görüşülmüştür. Çalışma grubu, nitel araştırmalarda kullanılan ölçüt örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Katılımcıların alanda en az 5 yıl tecrübesinin bulunmasına, farklı kurumlarda çalışmasına, lisans mezuniyetlerinin tek bir bölüm olmamasına eğitim durumlarının farklılık göstermesine dikkat edilmiştir. Ölçüt örnekleme, çalışma sonuçlarına göre derinlemesine bir izleme çalışması yapılmak istendiğinde kullanılmaktadır (Büyüköztürk, K. Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021, s. 95). Çalışma grubu belirlenirken kolay erişilebilirlik, gönüllülük ve mesleki tecrübe dikkate alınmıştır. Katılımcılara ait demografik bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler.

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Lisans Mezuniyeti	Eğitim Durumu	Görevi	Mesleki Tecrübe
K1	Kadın	32	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Doktora Öğrencisi	Öğretim Görevlisi	5
K2	Kadın	35	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Öğrencisi	Öğretim Görevlisi	12
K3	Erkek	35	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Öğrencisi	Öğretim Görevlisi	12
K4	Erkek	42	Türk Dili ve Edebiyatı	Lisans Mezunu	Okutman	12
K5	Erkek	38	Türk Dili ve Edebiyatı	Yüksek Lisans Mezunu	Öğretim Görevlisi	13
K6	Erkek	34	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Mezunu	Öğretim Görevlisi Dr.	11

K7	Erkek	33	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Öğrencisi	Öğretim Görevlisi	10
K8	Erkek	34	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Mezunu	Öğretim Görevlisi Dr.	12
K9	Kadın	43	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Öğrencisi	Öğretim Görevlisi	20
K10	Kadın	33	Türkçe Öğretmenliği	Doktora Öğrencisi	Okutman	11

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde araştırmada 6 erkek 4 kadının yer aldığı; katılımcıların yaşlarının 32 ila 43, mesleki tecrübelerinin ise 5 ila 20 yıl arasında değiştiği; lisans mezuniyetlerinin Türkçe öğretimliği, Türk dili ve edebiyatı ile İngiliz dili ve edebiyatı bölümleri olduğu görülmektedir. Öğretim Görevlisi Dr., Öğretim Görevlisi ve Okutman olduğunu belirten katılımcılardan altısı doktora öğrencisi; ikisi doktora, birisi yüksek lisans ve birisi de lisans mezunudur. Çalışmaya katılan katılımcılar, K1, K2... olarak kodlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, öğreticilerin görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanabilmesi için öncelikle işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik 4 sorudan oluşan bir form hazırlanmış ve 3 öğreticiyle görüşülmüştür. Buradaki amaç çalışmanın kapsamını belirlemek ve problem durumunu ortaya koyabilmektedir. Ardından çalışmanın sınırlılıkları belirlenerek ve uzman görüşü alınarak ilgili form oluşturulmuştur. Görüşme formu hazırlandıktan sonra tekrar uzman görüşü alınarak forma son hâli verilmiştir. Görüşme formunda katılımcıların betimlenebilmesi için 6, konuyla ilgili görüşlerinin alınabilmesi için ise 5 soru bulunmaktadır. Görüşmeler sırasında gerektiği durumlarda sonda sorulara da başvurulmuştur. Böylelikle öğreticilerin görüşleri açılmayıcı bir şekilde toplanmıştır. Görüşmeler gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılarla "Zoom" programı üzerinden yapılmış, yaklaşık 20 dakika sürmüş ve katılımcıların izni dâhilinde kayıt altına alınmıştır. Görüşme soruları şu şekildedir:

- 1. Dil bilgisine yönelik materyal hazırlarken öğrencilerin

iletişimsel işlevleri yerine getirebilmesi için nasıl bir yol izliyorsunuz?

- 2. Dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla hazırlanacak materyal ve etkinliklerin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle açıklayabilir misiniz?
- 3. İletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyali hazırlarken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Örneklerle açıklayabilir misiniz?
- 4. Size göre en uygun etkinlik türü hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayabilir misiniz?
- 5. Var olan öğretim setlerinde iletişimsel işlevlerin yer aldığını düşünüyor musunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri görüşme formuyla toplanmış ve toplanan veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi gözlem ve görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin analiz edilmesinde kullanılmaktadır. Araştırmacı, toplanan betimsel bilgilerle konuyu kavramakta ve yaptığı analizlerle kategorileri ortaya koymaktadır (Büyüköztürk, K. Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021, s. 259). Ses kayıtlarının deşifre edilebilmesi için sesi yazıya ve yazıyı sese dönüştürebilme özelliği bulunan “Voicer” programından yararlanılmıştır. Ses kayıtları bu programla deşifre edildikten sonra tekrar dinlenerek eksik kalan kısımlar tamamlanmış ve hatalar düzeltilmiştir. Böylece ses kayıtları doğrudan görüşme formuna aktarılmıştır. Yazılı hâle getirilen görüşmelerin tamamı soru soru okunarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda her bir soru için çarpıcı olduğu düşünülen katılımcı görüşleri hiçbir değişiklik yapılmadan “ifade edilen” başlığı altında verilmiştir. Ardından katılımcıların ifade ettiklerinde asıl anlatmak istedikleri şeyler belirlenerek temalar oluşturulmuştur. İfade edilenlerin tema oluşturabilmesi için en az iki katılımcı tarafından dile getirilmiş olmasına dikkat edilmiştir. Sadece tek bir katılımcı tarafından değinilmesine rağmen görüşme soruları için önemli olduğu düşünülen

ifadeler temalaştırılmadığından tabloların içerisinde değil, yorum kısmında gösterilmiştir. Böylece görüşme sorularına verilen cevaplardan hareketle tematik bir çerçeve oluşturulmuştur.

BULGULAR

Yabancı dil olarak Türkçe öğreticilerinin işlevsel dil bilgisi materyali geliştirmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, araştırma soruları doğrultusunda katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, temalaştırılarak tablolar hâlinde sunulmuştur. Tablolarda temaları belirleyen katılımcı ifadelerine doğrudan alıntı örnekleriyle yer verilmiştir.

Katılımcılara birinci soru olarak “Dil bilgisine yönelik materyal hazırlarken öğrencilerin iletişimsel işlevleri yerine getirebilmesi için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve “gündelik hayatla ilişkilendirmek”, “ihtiyaç analizi yapmak”, “üretimsel becerileri geliştirmek” ve “bağlam içinde vermek” olmak üzere dört temaya ulaşılmıştır. Temaların içeriğini yansıtması için katılımcılardan seçilen alıntılara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların iletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyalli hazırlamaya ilişkin görüşleri

Dil bilgisine yönelik materyal hazırlarken öğrencilerin iletişimsel işlevleri yerine getirebilmesi için nasıl bir yol izliyorsunuz?

Tema	İfade Edilen
Gündelik hayatla ilişkilendirmek (K3, K4, K5)	• ... hangi fonksiyonlarının, hangi işlevlerinin bulunduğu ve bu fonksiyonlarının hangi sosyal ortamda, hangi sosyal işleve yani hangi kullanıma karşılık geldiğine dair içerikler üretmeye çalışıyorum. (K3)

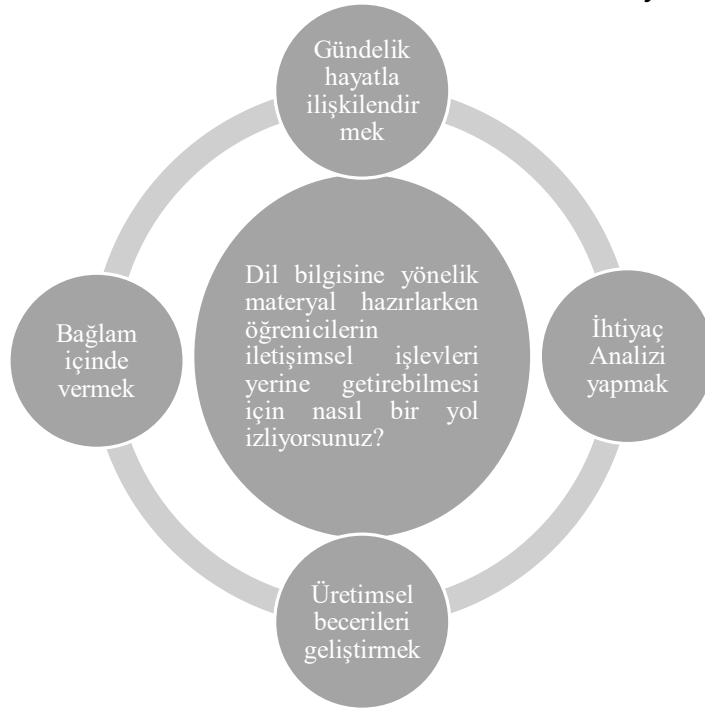
Tema	İfade Edilen
	<ul style="list-style-type: none">• ... günlük hayattaki diyalogları içeren materyaller olmasına dikkat ediyorum. (K4)• ... günlük hayatta karşılaşıcağı senaryoları kurgulayarak o kurgular içerisinde kullanabileceği materyaller hazırlıyorum. (K5)
İhtiyaç analizi yapmak (K2, K7)	<ul style="list-style-type: none">• ... öğrencilerin ihtiyacına göre hedef kitlenin ilgi alanına göre hani bir tema seçip ona göre materyal hazırlıyorum diyebilirim. (K2)• ... her hedef kitlenin de iletişimsel ihtiyacı aynı olmuyor. ... en önemli kısımlardan birisi de hedef kitle. Burada hedef kitlenin amacı ne, niçin öğreniyorlar, Türkçe öğrenme sebepleri ne ... (K7)
Üretimsel becerileri geliştirmek (K1, K6)	<ul style="list-style-type: none">• ... öğrencileri iletişimsel işlevlere yönlendirmek için onların yer alabileceği diyaloglar hazırlamaya çalışıyorum. (K1)• ... derse bir diyalogla başlarım. Bu diyalogu ... canlandırıp öğrencilerin ilgisini çekmeye çalışırım. ... sonra bunu yazılı formata dökerim. (K6)
Bağlam içinde vermek (K8, K10)	<ul style="list-style-type: none">• ... dil bilgisi konusunu verdikten sonra bu konuyla ilgili somutlaştırıcı örnekler yapıyorum. ... bağlaçlarla ilgili bir konu işlediğimizde metin içerisinde bağlaçların olduğu bir metin veriyorum. ... Bu şekilde somutlaştırarak gidiyorum. (K8)• ... mantığını anlamadan dilin işlevini, anlamını, yapısını bu üçünü birleştirmeden öğrenciler dil bilgisini öğrendiğinde belli bir süre sonra unutuyorlar. ... cümlelerin yansıttığı işlevleri somutlaştırmak. (K10)

Tablo 2’de katılımcıların dil bilgisine yönelik materyal hazırlarken öğrencilerin iletişimsel işlevleri yerine getirebilmesi için nasıl bir yol

izlediklerine ilişkin görüşleri dört tema ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların materyal hazırlarken genellikle günlük hayatla ilişkilendirmeler yaptığı, ihtiyaç analizlerine başvurduğu, üretimsel becerileri geliştirmek istediği ve bağlam temelli bir öğretimi benimsediği tespit edilmiştir.

K9'un soruyla ilgili görüşleri temalaştırılmadığından tabloda verilmemiştir. K9'un görüşleri şu şekildedir: "... teknolojinin gelişmesiyle de animasyonlar ne bileyim işte kısa filmler, şarkılar vs. öğrencinin daha çok dikkatini çeken materyaller oluyor. ... teknolojik örneklerle desteklenerek öğretilmesinin daha etkili olduğunu düşünüyorum". Görüldüğü üzere işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik materyal hazırlarken teknoloji kullanımının da önemi vurgulanmıştır. Gelişen teknolojiyle birlikte dil öğretiminde internet tabanlı materyallere sıkça başvurulduğu düşünülmektedir.

Birinci soru için oluşturulan temalara Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1 1. Alt Probleme İlişkin Tema Dağılımı

Katılımcılara ikinci soru olarak "Dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla hazırlanacak materyal ve etkinliklerin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle açıklayabilir misiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve "dil becerileriyle bütünleşik öğretmek", "ön bilgileri harekete geçirmek", "gündelik hayatla ilişkilendirmek" ve "teknolojiyi kullanmak" olmak üzere

dört temaya ulaşılmıştır. Temaların içeriğini yansıtmaları için katılımcılardan seçilen alıntılara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların kullandıkları materyal ve etkinliklerin özelliklerine ilişkin görüşleri

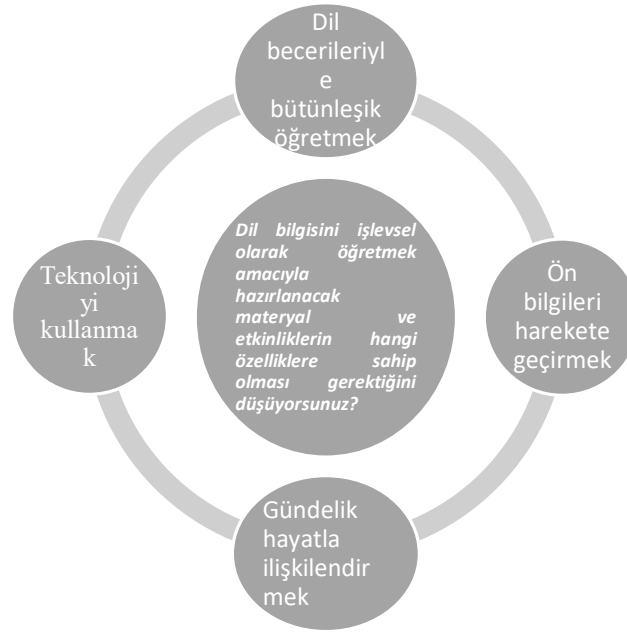
Dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla hazırlanacak materyal ve etkinliklerin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Gerekçeleriyle açıklayabilir misiniz?

Tema	İfade Edilen
Dil becerileriyle bütünleşik öğretmek (K1, K6)	<ul style="list-style-type: none">... mutlaka öğrencilerin bu dil bilgisi yapılarını konuşmada ya da diğer becerilerde kullanılacak şekilde etkinliklerle verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K1)hazırlanacak materyaller dinleme odaklı olmalı. ... dil bilgisi yapısını anlamsal özelliğini öğrencilerin bir defa ses ile kavraması lazım. (K6)
Ön bilgileri harekete geçirmek (K3, K7)	<ul style="list-style-type: none">... öğrenilenlerden hareket edilmeli... öğrettiğimiz yapıları bir bağlam içerisinde ve öğrencinin de daha evvel öğrendiği yapılarla da ilişkilendirerek bir öğretim uygularsak öğrencinin daha rahat edeceğini düşünüyorum. (K3)Bir hangi kelimeyi biliyor? Hangi yapıyı biliyor? Bu yapılarla göre bizim materyalimizi oluşturmamız gerekiyor. (K7)
Gündelik hayatla ilişkilendirmek (K4, K5, K9, K10)	<ul style="list-style-type: none">... Dil öğrencisinin gerçek hayatta karşılaşacağı yapılarla karşılaşması gerekiyor. ... Öğrencinin gerçek deneyimleri ile karşılaşması önemli. (K4)... günlük hayatta yerine getireceği, karşılaşacağı durumları

Tema	İfade Edilen
	<p><i>düşündüğümüz zaman mesela orada kitap yetersiz kalabiliyor. (K5)</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>... en çok karşılaşacakları cümlelere, en çok karşılaşacakları bağlamlara öncelik vererek öğretmekte fayda var yani bence. Sosyal hayatta kullanabileceği materyallere öncelik içermeli diye düşünüyorum. (K9)</i>• <i>... materyallerin açık ve tatmin edici olmasını düşünüyorum. ... dilin mantığını kavratmamız gerekiyor bizim öğrencilere ve uygulamalı çalışmalar yaptırmanız gerekiyor. ... uygulamalı çalışmalarda etkinlikleri biz somutlaştırmalıyız. (K10)</i>
Teknolojiyi kullanmak (K2, K8)	<ul style="list-style-type: none">• <i>... öğrencinin ilgisini çekebilecek işte görsel işitsel araçlar kullanarak bir materyal hazırlamak önemli. (K2)</i>• <i>... basılı materyalden ziyade işte akıllı telefonlar var, uygulamalar var, ... Böyle internet tabanlı vs. tabanlı uygulamalar, materyaller hazırlanırsa öğrencilere daha çok hitap ettiğini düşünüyorum. (K8)</i>

Tablo 3'te katılımcıların dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla hazırlanacak materyal ve etkinliklerin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri dört tema ile değerlendirilmiştir. Katılımcılara göre dil bilgisi materyal ve etkinliklerinin, dil becerileriyle bütünleşik, ön bilgileri harekete geçirici, günlük hayatla ilişkili ve teknoloji destekli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

İkinci soru için oluşturulan temalara Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2.2. Alt Probleme İlişkin Tema Dağılımı

Katılımcılara üçüncü soru olarak “İletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyali hazırlarken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Örneklerle açıklayabilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve “özgün materyaller”, “teknoloji kullanımı” ve “standartların belirlenmemesi” olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır. Temaların içeriğini yansıtması için katılımcılardan seçilen alıntılara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların işlevsel dil bilgisi materyali hazırlamanın zorluklarına ilişkin görüşleri

İletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyali hazırlarken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Örneklerle açıklayabilir misiniz?

Tema	İfade Edilen
Özgün materyaller (K2, K4, K5, K9)	<ul style="list-style-type: none">... konuya uygun bir otantik materyal bulmak zor olabiliyor. ... bir dil bilgisi yapısı varsa hani onun işlevini otantik bir materyal aracılığıyla pekiştirmek istediğim zaman o içeriği, o malzemeyi bulmakta zorlanabiliyorum. (K2)... materyalleri de her zaman bulmak mümkün olmuyor. Otantik materyalleri her zaman

	<p><i>yakalamak mümkün olmuyor. Bunları zaman içerisinde biriktirmek gerekiyor. Bence en büyük problem bu. (K4)</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Görsel materyal kullanacağım zaman örneğin işte stok sitelerinden faydalanmaya çalışıyoruz ama takdir edersiniz ki bunların çoğu işte yabancı siteler ve bizim kültürel içeriklerimizi karşılayacak resimler, fotoğrafları bulamayabiliyoruz. (K5)</i>• <i>... otantik materyal bulmak burada çok önemli ama otantik materyalleri işte seviyeye uygun şekilde bulmak oldukça zor. ... Yani otantik materyalleri başlangıç düzeyine entegre edebilmek bence zor, işin zor kısmı. (K9)</i>
Teknoloji kullanımı (K3, K8)	<ul style="list-style-type: none">• <i>... teknoloji imkânlarını kullanma noktasındaki yetersizliğim olabilir. Yani dijital araç üreteceksek eğer yani o araçları çok iyi üretebilecek donanıma sahip olmak gerekiyor. (K3)</i>• <i>İngilizcede bu çok fazla var, uygulamalar. Bu uygulamalara ağırlık verilebilir. Türkçede bu uygulamalar konusunda biraz zayıfız. Çok fazla öğrenciye şu uygulamayı indirin, vs. yapın diyeceğimiz alan yok. (K8)</i>
Standartların belirlenmemesi (K7, K10)	<ul style="list-style-type: none">• <i>... burada da sıkıntı şu, hangi seviyede, hangi dil bilgisini öğreteceğimiz hiçbir yerde yazmıyor. ... Bazı kitaplar işlevselliğe yönelik hazırlarken bazıları direkt dil bilgisi ağırlıklı da anlatabiliyorlar. (K7)</i>• <i>... bana göre mesela işte ne bileyim idare eder, nasılsın idare eder A seviyesinde olabilir, sana göre B seviyesinde olabilir. Bununla ilgili net bir bilgi yok. ... aslında burada her şey öğretmenin inisiyatifine kalıyor, bir standart yok. (K10)</i>

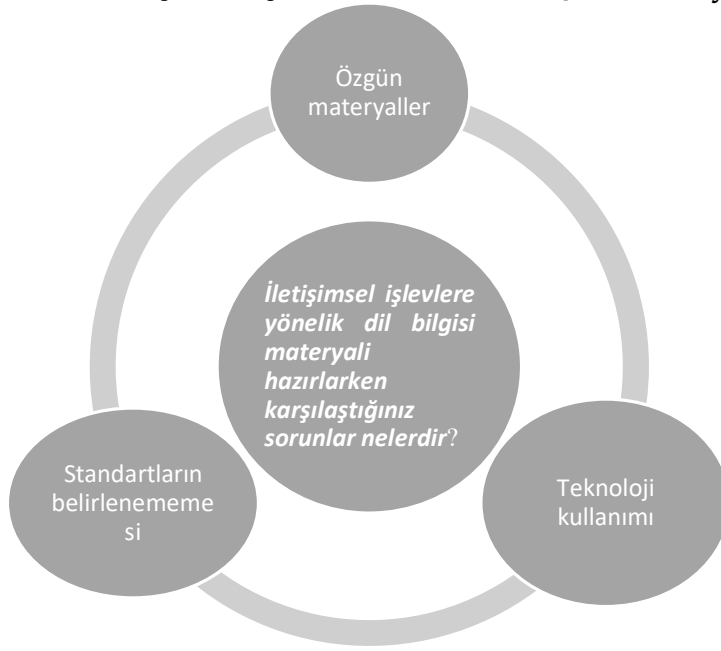
Tablo 4'te katılımcıların iletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyali hazırlarken karşılaştığınız sorunlara ilişkin görüşleri üç tema ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların materyal hazırlarken özgün materyallere ulaşamaması, teknolojik konulardaki yetersizlik ve standartların belirlenmemesinden kaynaklı sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir.

K1'in soruyla ilgili görüşleri temalaştırılmadığından tabloda verilmemiştir. K1'in görüşleri şu şekildedir: *Bence öğreticilerin karşılaştığı buradaki en büyük sorunlardan biri de bunları tek tek kendilerinin hazırlamak*

zorunda kalması ve bunun da çok büyük bir zaman kaybına sebep olması. Görüldüğü üzere materyal hazırlarken karşılaşılan sorunlardan bir tanesi de sürenin kısıtlı olmasıdır. Katılımcılar iş yüklerinin fazla olması sebebiyle materyal hazırlamak için gerekli zamanı bulmakta zorlandığını ifade etmiştir.

K3 diye kodlanan katılımcı materyal hazırlamayıp var olan materyalleri kullanmayı tercih ettiğinden herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir.

Üçüncü soru için oluşturulan temalara Şekil 3'te yer verilmiştir.

Şekil 3.3. Alt Probleme İlişkin Tema Dağılımı

Katılımcılara dördüncü soru olarak “Size göre en uygun etkinlik türü hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayabilir misiniz?” sorusu yöneltmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve “oyun ve drama”, “bağlam temelli etkinlikler” ve “beceri odaklı etkinlikler” olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır. Temaların içeriğini yansıtmaları için katılımcılardan seçilen alıntılara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların işlevsel dil bilgisi materyallerindeki en uygun etkinlik türüne ilişkin görüşleri

Size göre en uygun etkinlik türü hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayabilir

misiniz?

Tema	İfade Edilen
Oyun ve drama (K1, K4, K6)	<ul style="list-style-type: none">• ... öğrencilerin de en çok keyif aldığı etkinlikler yine en başından beri söyledim kendilerini içine dâhil edebildikleri etkinlikler işte oyunlar olabilir. (K1)• ... canlandırmaya yönelik yani öğrencinin kullanabileceği ... sonra onu uygulayabileceği etkinlikler bence daha önemli. ... onların rol oynamalarını sağlayacak etkinlikler bence daha önemli... (K4)• Kesinlikle drama, kesinlikle drama ... öğrencilere o dil bilgisi yapısının kullanılma ihtimali olan ortamı net olarak sunabilmemiz lazım. (K6)
Bağlam temelli etkinlikler (K2, K3, K9)	<ul style="list-style-type: none">• ... mekanik alıştırmaların yerine daha böyle işlevsel ve bağlamsal hazırlanan etkinlik türlerinin daha iyi olduğunu düşünüyorum. (K2)• ... bana göre de en uygun metotlardan bir tanesi bağlam temelli öğretme Doğrudan bunların içerisinde hangi bağlamda kullanıldığını gösteren etkinlikler bana göre en doğru, en güzel ve en faydalı etkinlikler. (K3)• Öğrencinin onu bir cümle içerisinde görmesi hem cümlenin bağlamını anlaması açısından hem de o kullanacağımız dil bilgisi yapısının hangi fonksiyonunun o cümleye uygun olduğunu fark etmesi açısından bence önemli. (K9)
Beceri odaklı etkinlikler (K5, K10)	<ul style="list-style-type: none">• ... dönüşebilen etkinlikler olmalı. Birbirini değişik noktalarda tamamlayan ve birbirine kaynaklık eden etkinlikler olmalı. (K5)• ... okuyacak, yazacak arkadaşlarından dinleyecek, bu tamamlama alıştırmaları hem

Tema	İfade Edilen
	<i>öğrencilerin hayal gücünü geliştiriyor hem onlara farklı fırsatlar sunuyor. (K10)</i>

Tablo 5'te katılımcıların en uygun etkinlik türüne ilişkin görüşleri üç tema ile değerlendirilmiştir. Katılımcılar, iletişimsel işlevlere yönelik en uygun dil bilgisi etkinlik türünün oyun ve drama, metin odaklı etkinlikler ve beceri temelli etkinlikler olduğunu dile getirmiştir.

K7'nin soruyla ilgili görüşleri temalaştırılmadığından tabloda verilmemiştir. K7'nin görüşleri şu şekildedir: "... benim buna belirli ölçüde ekonomiklik ilkesini de katmam gerekiyor. E bunu da dikkate alarak hani en kısa sürede neyi en iyi şekilde öğretebilirim. ... Dolayısıyla hani şu yöntem çok iyi diyebileceğimiz bir yöntem, bu sınıfa uygun olabilir, bu gramere uygun olabilir ama 3 saatte anlattıktan sonra ben onu eğer yarım saat de anlatacaksam ve aynı etkiyi verecekse o zaman faydasız oluyor. Çünkü ben o 2 buçuk saatte öğrenciye daha farklı şeyler öğretebilirim yani." Görüldüğü üzere etkinlik yaparken ders saatinin verimli kullanılması gerektiğine de dikkat çekilmiştir. Bazı etkinlikler işlevsel dil bilgisi öğretimi açısından faydalı olsa da uygulanması çok uzun zaman alabilmektedir. Bu tür etkinlikleri ise ders saati içerisinde yapmak mümkün görünmemektedir. Bu sebeple seçilecek etkinliklerin eğitimde ekonomiklik ilkesine uygun olması beklenmektedir.

K8'nin de soruyla ilgili görüşleri temalaştırılmadığından tabloda verilmemiştir. K8'in görüşleri şu şekildedir: "...ben Web 2.0 araçlarıyla yaptığım işte öğretimleri çok etkin gördüm. ... Bu Kahoot'ta yaptığımız uygulamalar gibi ve Web 2.0 araçlarıyla özellikle dil bilgisi etkinlikleri çok işlevsel oldu. Görüldüğü üzere işlevsel dil bilgisi materyallerindeki en uygun etkinlik türlerinden bir tanesinin de farklı duyulara ve öğrenme stillerine hitap eden teknoloji destekli etkinlikler olduğu düşünülmektedir.

Dördüncü soru için oluşturulan temalara Şekil 4'te yer verilmiştir.

Şekil 4 4. Alt Probleme İlişkin Tema Dağılımı

Katılımcılara beşinci soru olarak “Var olan öğretim setlerinde iletişimsel işlevlerin yer aldığını düşünüyor musunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi paylaşır mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve “iletişimsel işlevlere yer vermeme” ile “iletişimsel işlevlere sınırlı bir şekilde yer verme” olmak üzere iki temaya ulaşılmıştır. Temaların içeriğini yansıtmaları için katılımcılardan seçilen alıntılara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların öğretim setlerindeki iletişimsel işlevsellere ilişkin görüşleri

Var olan öğretim setlerinde iletişimsel işlevlerin yer aldığını düşünüyor musunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Tema	İfade Edilen
İletişimsel işlevlere yer vermeme (K1, K10)	<ul style="list-style-type: none">• <i>Şu anda zaten çalıştığım kurumda biz Yeni İstanbul’u kullanıyoruz ve ne yazık ki bu kitap iletişimsel işlevler yönünden çok zayıf bir kitap. Özellikle dil bilgisi kısmında tamamen kurala boğmuş ve altında sanki bir matematik kitabıymışçasına verdiği kurallara yönelik etkinliklerin çözülmesini isteyen bir kitap. (K1)</i>

Tema	İfade Edilen
İletişimsel işlevlere sınırlı bir şekilde yer verme (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9)	<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="786 315 1409 517">• <i>Açıkçası yabancı kaynaklarla karşılaştığımda bizim setleri, bütün setleri çok geride olduğumuzu düşünüyorum ve bu işlevlerin yer aldığını da düşünmüyorum. (K10)</i><li data-bbox="786 524 1409 936">• <i>... mevcut kitapların güncellenen baskılarında buna biraz daha önem verdiklerini gözlemlemek mümkün. Örneğin yeni İstanbul Türkçe Öğretim Seti'nde işte her ünitenin sonunda o ünitedeki dil bilgisi yapısına yönelik işte gerçek hayattan kesitler içeren videolar oluşturulmuş yine aynı şekilde Yedi İklim'in Z-kitabında da bu tür videolar var. (K2)</i><li data-bbox="786 943 1409 1189">• <i>Şimdi bulunmuyor dersem haksızlık etmiş olacağımı düşünürüm. Ancak doğrudan bu amaca hizmet ettiklerini de söyleyemem. Daha doğrusu bu alanda eksiklikler olduğunu ifade etmek gerekir. (K3)</i><li data-bbox="786 1196 1409 1352">• <i>... bunların çok sınırlı olduğunu düşünüyorum. İletişimsel işlevlerin çok sınırlı olduğunu düşünüyorum. (K4)</i><li data-bbox="786 1359 1409 1650">• <i>Benim gördüğüm kadarıyla ben kısmen başarılı bölümlerin olduğunu düşünüyorum. ... Bazıları çok havada kalıyor, ne istendiği belli olmuyor açıkçası. Bu konunun biraz daha geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K5)</i><li data-bbox="786 1657 1409 1982">• <i>Yani işin aslına bakarsak Yedi İklim'in yeterli olduğunu düşünüyorum. Ben şu anda İstanbul setini kullanıyorum ama İstanbul setinin pek de yeterli olduğunu düşünmüyorum işin aslı. Yani çok fazla biçime odaklanmış vaziyette. (K6)</i>

Tema	İfade Edilen
	<ul style="list-style-type: none">• ... mükemmel ya da çok kötü diyebileceğimiz bir set mevcut değil. ... Kitapların birçoğunda ... iletişim var belirli sayıda ama iletişimde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ya da o sorunların varlığına yönelik bulgular çok az var. (K7)• İstanbul'un ekolünde biraz daha böyle eski usul gramerin ayrı verildiği işte önce anlatıldığı, sonra örneklerinin verildiği bir sistem var. ... Yunus Emre'de de benim gördüğüm kadarıyla daha çok yeni usul işte Türkçe dersi öğretim programına uygun paralel olarak okuma metni içerisinde veya dinleme metni içerisinde veya yazmada dil bilgisi yapılarını daha çok kullanıldığı gördüm. (K8)• ... hiç yok demek bence haksızlık olur ama revize edilip daha da artırılmalı ve öğrencinin kendisinin de hani sadece cevaplamak değil de kendisinin üretebileceği etkinliklerin oluşturulması derste daha mantıklı olabilir. (K9)

Tablo 6'da katılımcıların var olan öğretim setlerinde iletişimsel işlevlerin yer alıp almadığına ilişkin görüşleri iki tema ile değerlendirilmiştir. Katılımcılar, Türkçe öğretim setlerinde iletişimsel işlevlerin ya yer almadığı ya da sınırlı bir şekilde yer aldığıyla ilgili görüşlerini ifade etmiştir.

Beşinci soru için oluşturulan temalara Şekil 5'te yer verilmiştir.

Şekil 5 5. Alt Probleme İlişkin Tema Dağılımı

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümünde, öğretmenlerin araştırma sorularına verdikleri cevaplar yorumlanmış ve ilgili alanyazınla desteklenerek tartışılmıştır.

İletişimsel İşlevlere Yönelik Dil Bilgisi Materyalli Hazırlamaya

İlişkin Görüşlerin Tartışılması

Çalışmanın ilk araştırma sorusu çerçevesinde, katılımcıların iletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyalli hazırlamaya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar “günlük hayatla ilişkilendirmek”, “ihtiyaç analizi yapmak”, “üretimsel becerileri geliştirmek” ve “bağlam içinde vermek” olmak üzere dört tema altında toplanmıştır.

Katılımcıların iletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyalli hazırlamaya ilişkin görüşleri dil öğretim materyallerinin genelinden beklenen özelliklerle paralellik göstermektedir. İşlevsel dil bilgisi dendiğinde dil bilgisinin günlük hayatla ilişkili ve bağlam temelli olarak öğretilmesi gerektiği akla gelmektedir. Katılımcıların da işlevlere yönelik dil bilgisi materyalli hazırlarken içeriklerin günlük hayatla ilişkili olması

durumunu önemsedikleri söylenebilmektedir. Günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan durumların diyaloglaştırılarak materyallerde yer almasının dil bilgisi öğretiminde işlevselliği desteklediği düşünölmektedir. Dil öğretiminde bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, somuttan soyuta doğru giden aşamalı bir öğretimin yapılması gerektiği bilinmektedir. Katılımcıların da materyallerini hazırlarken öğrencilerin dil bilgisini rahatlıkla kavrayabilmesi için bağlam temelli somut örneklere başvurduğu görölmüştür. Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci (2021, s. 17), dil bilgisi yapılarının bir bağlam içinde sunulmasının öğrencilerin bu yapıları zihinlerinde anlam ve işlev olarak somutlaştırıp netleştirmesini sağladığını bu sebeple dil bilgisi örneklerinin yalnızca cümle düzeyinde değil, metin düzeyinde de verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Bölükbaş Kaya (2021, s. 17-18) ise öğrencinin daha iyi anlayabilmesi için dil bilgisi öğretimi için kullanılan örneklerin gerçek yaşamda bir karşılığının olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu duruma örnek olarak da isim cümlelerinde geçmiş zamanı anlatırken “Dün arabadaydım.” gibi bir örnekten ziyade “Dün gece bir rüya gördüm. Rüyamda arabadaydım.” gibi bağlam temelli bir örneğin verilmesinin yapının sezdirilmesi açısından önem arz ettiğine işaret etmektedir.

Dil öğretiminde materyal tasarlama, sınav hazırlama, müfredat geliştirme gibi çalışmalarını başlatan adım hedef kitleyi tanımak ve hedef kitlenin özelliklerini belirleyebilmektir. Bu bağlamda katılımcılar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik materyaller hazırlayabilmenin önemini vurgulamıştır. Öğrencilerin ihtiyacına cevap veren materyallerin aynı zamanda işlevsel materyaller olacağı da dile getirilmiştir. Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci’ye (2021, s. 2) göre dil bilgisi öğretiminde bir dile ilişkin bilimsel betimlemelerden oluşan veriler, o dili yabancı dil olarak öğrenenlerin ihtiyaçlarına göre seçilip yeniden düzenlenmelidir.

Dil öğretimin amaçlarından bir diğeri öğrencilerin anlamlı girdileri üretime dönüştürebilmesidir. Bu noktadan hareketle katılımcıların hazırladıkları yazma ve konuşma materyalleri ile dil bilgisini işlevsel bir şekilde vermeye çalıştıkları fark edilmiştir.

Günümüz şartlarında dil öğretimi üzerine yapılan her türlü çalışmanın teknoloji destekli olması gerektiği düşünölmektedir. K9 olarak kodlanan katılımcı, dil bilgisini işlevsel ve etkili bir şekilde öğretebilmek amacıyla teknolojinin kullanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Kullanılan Materyal ve Etkinliklerin Özelliklerine İlişkin

Görüşlerin Tartışılması

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu çerçevesinde, katılımcıların kullandıkları materyal ve etkinliklerin özelliklerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar “dil becerileriyle bütünleşik öğretmek”, “ön bilgileri harekete geçirmek”, “gündelik hayatla ilişkilendirmek” ve “teknolojiyi kullanmak” olmak üzere dört tema altında toplanmıştır.

Katılımcılar tarafından dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla hazırlanacak materyal ve etkinliklerin dil becerileriyle bütünleşik olması gerektiği dile getirilmiştir. Dil bilgisinin müstakil olarak değil de dil becerileriyle birlikte verilmesinin öğrenmeyi kalıcı hâle getireceğine inanılmaktadır. Dil öğretiminin odak noktasının dil bilgisi olmadığı vurgulanmıştır. Bu sebeple dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinlikleri yoluyla dil bilgisi işlevlerinin öğrencilere kazandırılması önem arz etmektedir. Karakuş Tayşi ve Demir Atalay (2017, s. 17) da dil bilgisi kurallarının konuşma, yazma ve dinleme etkinlikleriyle uygulamaya dökülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Genelde dil özelde ise işlevsel dil öğretiminin ön öğrenmeler üzerine inşa edilerek sarmal ve aşamalı bir şekilde yapılması gerektiği düşünölmektedir. Katılımcılar etkili bir işlevsel dil bilgisi materyalinin daha önce öğrenilen yapıları da içermesi gerektiğini savunmaktadır. İlgili bağlamlarda öğrencilerin ön öğrenmelerine yer verilirse öğretimin daha rahat bir şekilde yapılacağına inanılmaktadır.

İşlevsel dil bilgisi materyal ve etkinliklerinin taşıması gereken bir başka özellik ise günlük hayatla ilişkili olma durumu olarak ifade edilmiştir. Materyallerin içeriğinin öğrencilerin gündelik hayatta karşılaşması muhtemel durumlardan seçilen örneklerle oluşturulması gerektiği düşünölmektedir. Aksi takdirde materyallerin yetersiz kalacağı dile getirilen görüşler arasındadır. Ayrıca işlevsel dil bilgisine yönelik materyal ve etkinliklerin öğrencilerin zihninde belirsizliğe yol açmayacak şekilde açık ve anlaşılabilir yapıda olması önem arz etmektedir. Katılımcılar, öğrencilerin dilin mantığını kavrayabilmesi için etkinliklerin uygulamaya dönük ve somut bir yapıda olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Dil bilgisini işlevsel olarak öğretmek amacıyla kullanılacak materyallerin teknolojik alt yapılarla zenginleştirilmesi gerektiği ortaya koyulmuştur. Her geçen gün gelişen ve değişen dünyamızda basılı materyallerin etkisinin azaldığı belirtilerek internet tabanlı uygulamaların önem kazandığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda materyallerin, öğrencilere daha fazla hitap eden teknoloji destekli bir yapıda olması gerektiği de vurgulanmıştır. Web araçları bilginin kullanıcılar tarafından oluşturulup paylaşılmasına imkân sağladığı için öğretim sürecinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Akman, 2022, s. 4).

İşlevsel Dil Bilgisi Materyali Hazırlamanın Zorluklarına İlişkin

Görüşlerin Tartışılması

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu çerçevesinde, katılımcıların işlevsel dil bilgisi materyali hazırlamanın zorluklarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar “özgün materyaller”, “teknoloji kullanımı” ve “standartların belirlenmemesi” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Tablo 4’te görüldüğü üzere katılımcıların iletişimsel işlevlere yönelik dil bilgisi materyali hazırlarken karşılaştığı sorunların başında özgün materyallerin nicelik ve nitelik olarak yetersiz olması gelmektedir. Dil bilgisinin işlevsel olarak öğretilmesi için özgün materyallerin büyük önemi bulunmaktadır. İşlenecek konuya uygun bir otantik materyal bulmak ise her zaman mümkün değildir. Katılımcılar, öğreticilerin kendilerine ait özgün materyal havuzunun olması gerektiği düşüncesini desteklemektedir. Ayrıca bu materyallerin farklı duyulara ve öğrenme modellerine hitap etmesinin önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir.

İşlevsel dil bilgisine yönelik materyal hazırlanırken zaman zaman teknoloji okuryazarı olunmadığı için çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Materyallerin günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olabilmesi için teknolojik altyapıyla desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kimi öğreticilerin teknoloji konusunda gerekli yetkinliğe sahip olmadığı da bilinmektedir. Teknoloji kullanımı temasında katılımcılar, dijital eğitim araçları geliştirebilmek için gerekli donanıma sahip olmayan öğreticilerin çeşitli sorunlarla karşılaşabileceğinin altını çizmiştir. Ayrıca farklı yabancı dillerin teknoloji tabanlı pek çok uygulaması bulunurken Türkçede bu konuda

önemli bir eksiklik yaşandığı dile getirilmiştir.

Katılımcılar işlevsel dil bilgisi materyalleri hazırlarken standartların belli olmamasından kaynaklı sorunlarla karşılaştığını belirtmiştir. Dil yapılarının pek çok işlevi bulunmaktadır. Ancak bu işlevlerin hangi seviyede verilmesi gerektiğiyle ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bir kitapta A1 seviyesinde verilen bir işlevin farklı bir kitapta A2 hatta B1 seviyesinde verildiği görülmektedir. Farklı uygulamalar ve belirsizlikler Türkçe öğretiminde standartların belirlenememesine yol açmaktadır. Bu durumun materyal hazırlama süreçlerini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Bölükbaşı Kaya (2021, s. 36), yabancılar Türkçe öğretim setlerinde dil bilgisi konu sıralamasında farklılıklar bulunduğunun ve dil bilgisi terimlerinde bir birlik olmadığını altını çizmektedir. Bu durum öğrencilerin dil öğrenirken veya sınavlara girerken sorunlarla karşılaşmasına sebep olmaktadır.

K1 diye kodlanan katılımcı, dil bilgisi materyali hazırlarken sürenin kısıtlı olmasından kaynaklı sorunlarla karşılaştığını dile getirerek etkili bir materyal hazırlamanın sanıldığı kadar kolay olmadığını ve materyal hazırlamak için yeterli süreye sahip olunması gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

İşlevsel Dil Bilgisi Materyallerindeki En Uygun Etkinlik Türüne

İlişkin Görüşlerin Tartışılması

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu çerçevesinde, katılımcıların işlevsel dil bilgisi materyallerindeki en uygun etkinlik türüne ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar “oyun ve drama”, “bağlam temelli etkinlikler” ve “beceri odaklı etkinlikler” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Katılımcıların materyallerde yer alan işlevsel dil bilgisine yönelik etkinlik türüne ilişkin görüşlerinde bağlam temelli etkinlikler öne çıkmıştır. Katılımcılar birbirini tekrar eden mekanik türdeki etkinliklerin işlevsel dil bilgisi öğretimi için yetersiz olduğunu beyan ederek metinler yoluyla, bağlam temelli etkinliklerin tercih edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Dil yapılarının işlevlerinin iyi bir şekilde kavratılabilmesi için ilgili yapıların metinlerin içerisinde verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Yılmaz ve Dilidüzgün (2019, s. 45), çeşitli türlerdeki okuma ve dinleme metinleriyle

anlaşılır girdiye maruz kalan öğrencilerin hedef yapıların biçim, anlam ve kullanım boyutlarıyla ilgili çözümlmeleri yapabileceğini ve ana dili edinim sürecine benzer bir öğrenme süreci yaşayacağını ifade etmektedir. Darewianka ve Jones (2010, s. 7) ise metinlerin dil yapılarının kullanım bağlantılarıyla birlikte yorumlanabileceğini öne sürmektedir.

Dil öğretiminin bütün aşamalarında öğrenmeyi kalıcı ve etkileyici hâle getirdiğı düşüncesiyle oyun ve dramadan yararlanılmaktadır. Katılımcılar, dil öğretimini destekleyen ve bireyler arasındaki etkileşimi güçlendiren oyun ve dramadan dil bilgisini işlevsel olarak öğretirken de yararlandığını belirtmiştir. Ayrıca dil bilgisi yapısının kullanılma ihtimali olan ortamı net olarak sunabildiğı için dramanın dil öğretiminde sıklıkla tercih edilen bir etkinlik türü olduğı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Cem Değer, Çetin ve Oflaz Kölecı (2021, s. 16-17), dil bilgisi öğrenme sürecinde öğrencinin tüm bedeniyle katıldığı oyun ve drama etkinliklerine dikkat çekmektedir.

Dil bilgisinin müstakil bir şekilde değil, dil becerileriyle bütünleşik bir yapıda verilmesi gerektiğı düşünülmektedir. Katılımcılar da farklı dil becerilerine hitap eden ve birbirini tamamlayan yapıdaki etkinliklerin işlevsel dil bilgisi öğretiminde etkili olduğunu savunmuştur. Bölükbaşı Kaya (2021, s. 16), dil bilgisinin dil becerileriyle bütünleşik olması gerektiğini vurgulayarak öncelikle öğrencinin yeni öğretilcek yapıyı sezmesini sağlayacak okuma veya dinleme etkinlikleri yaptırılmasının ardından ise okuma ve dinleme metinlerinde geçen konuyla ilgili öğrenciye bireysel sorular sorularak yeni yapının kullanmasının sağlanmasının önemini belirtmektedir.

K7 diye kodlanan katılımcı, etkinliklerin eğitimdeki ekonomiklik ilkesine uygun olması gerektiğini dile getirmiştir. Yani bir yapının en kısa sürede ve en az enerji sarf edilerek verilebilmesi için uygun etkinliklerin hazırlanması gerekmektedir.

K8 diye kodlanan katılımcı, Web 2.0 araçlarıyla geliştirilen etkinliklerin işlevsel dil bilgisi öğretimini desteklediğı belirtilmiştir. Araştırma sorularının ilk dördünde teknoloji kullanımının öne çıktığı dikkat çekmektedir. Durmuş (2019, s. 101) da teknolojik araçların insan hayatındaki yeri ve işlevlerinin hızlı bir biçimde arttığına dikkat çekerek dil öğretim faaliyetlerinde bu araçlardan etkin biçimde yararlanılması gerektiğini dile getirmektedir. Bu yönüyle işlevsel dil bilgisi öğretimi için teknolojinin

önemli bir unsur olduğunu söylemekte sakınca bulunmamaktadır.

Öğretim Setlerindeki İletişimsel İşlevsellere İlişkin Görüşlerin

Tartışılması

Çalışmanın beşinci araştırma sorusu çerçevesinde, katılımcıların öğretim setlerindeki iletişimsel işlevsellere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar “iletişimsel işlevlere yer vermeme” ve “iletişimsel işlevlere sınırlı bir şekilde yer verme” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında işlevsel dil bilgisi etkinliklerine yer verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ancak mevcut ders kitapları değerlendirildiğinde bu işlevlerin ya yer almadığı ya da oldukça sınırlı bir şekilde yer aldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Katılımcılar kullandıkları setlerden örnekler vererek konu hakkındaki görüşlerini ifade etmiştir. Ayrıca bazı kitaplarda kuralların çok yoğun bir şekilde yer aldığı ve bu durumun dil bilgisi öğretimini sıkıcı hâle getirdiğinin altı çizilmiştir. İşlevsel dil bilgisi öğretiminde biçimden ziyade anlam ve işleve yoğunlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak ders kitaplarının iletişim kurma sürecini destekleyen, dil bilgisini dil becerileriyle bütünleşik bir şekilde veren bir yapıda olması gerektiği ifade edilen görüşler arasındadır.

ÖNERİLER

1. Dil bilgisi müstakil olarak değil, dil becerileriyle bütünleşik olarak verilmelidir. Bir dil yapısının işlevlerinin kavratılabilmesi için dinleme ve okuma metinleriyle girdi sağlanmalı ve ardından üretime yönelik konuşma ve yazma etkinlikleri yaptırılarak ilgili yapı pekiştirilmelidir.

2. İşlevsel dil bilgisi öğretiminde kelime ve cümle düzeyindeki mekanik alıştırmalardan ziyade metinler aracılığıyla bağlam temelli etkinlikler yaptırılmalıdır.

3. 21. yüzyıl becerilerinden bir tanesi olan teknoloji okuryazarlığı konusunda öğretmenlere gerekli eğitimler verilmeli ve öğretmenler, işlevsel dil bilgisi öğretiminde teknolojiyi kullanmaları yönünde teşvik edilmelidir.

4. Misyonları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi olan

kurumlar ve bu alanda çalışma yapan akademisyenlerin işlevsel dil bilgisine yönelik, farklı hedef kitlelere hitap eden, zengin içerikli materyaller hazırlaması gerekmektedir.

5. İşlevsel dil bilgisine yönelik hazırlanan etkinlikler günlük hayatta sıklıkla karşılaşılabilecek durumlardan seçilmelidir.

6. İşlevsel dil bilgisine yönelik içerikler hazırlanırken hedef kitle iyi tanınmalı ve hedef kitlenin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

7. İşlevsel dil bilgisi öğretiminin sarmal ve aşamalı bir şekilde yapılmasına özen gösterilmelidir.

SINIRLILIKLAR

1) Çalışma grubu 10 kişiyle sınırlı tutulmuştur. Daha fazla kişiyle görüşülmesi durumunda tema sayısının artacağı ve içeriğinin zenginleşeceği düşünülmektedir.

2) Katılımcıların iş yoğunlukları dikkate alınarak görüşme süreleri 20 dakika ile sınırlandırılmak zorunda kalmıştır. Görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmalarda görüşmeye ayrılan süre uzadıkça daha derinlemesine bilgi toplanacağı bilinmektedir.

KAYNAKÇA

Akman, E. (2022). Öğretim Teknolojilerinde Web Araçları. Editörler: Tekşan, K. ve Süğümlü, Ü. *Web Araçları İle Türkçe Öğretimi*. Ankara: Eğiten Kitap. (1-28).

Bölükbaşı Kaya, F. (2021). *Yabancılara Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (31. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cem Değer, A., Çetin, B. ve Oflaz Köleci, E. (2021). *Kuramdan Uygulamaya Yabancılara Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Çeviri Editörleri: Bütün, M. ve Demir, S. B. Ankara: Siyasal Kitapevi.

- Çekici, Y. E. (2021). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Açısından Dil İşlevleri*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Derewianka, B. ve Jones, P. (2010). From traditional grammar to functional grammar: bridging the divide. *NALDIC Quarterly*, 8 (1), 6-17.
- Durmuş, M. (2019). *Dil Öğretiminde Öğretici Yeterlilikleri ve Pedagojik Muhakeme Becerisi*. Ankara: Grfiker Yayınları.
- Erdem, İ. ve Bahşi, B. (2019). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimi. Editörler: Erdem, İ. vd. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi. (177-198).
- Fişekçioğlu, A. (2020). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Giriş Açıklamalı Ana Kavramlar El Kitabı (Öğretmenlere- Lisans- Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik)*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karakuş Tayşi, E. ve Demir Atalay, T. (2017). Dil Bilgisi Öğretimi. Editör: Develi, H. vd. *Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı 2. Cilt*. İstanbul: Kesit Yayınları. (13-54).
- Kınay, E., D. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimi İçin Materyal Geliştirme. *E-Dil Dergisi*, Sayı 5, 243-260.
- Küçüksakarya, E. (2020). Dilbilgisinin temel bileşenleri ve arakesitler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (1), 33-60.
- Memiş, M. (2021). *Yabancılara Türkçe Öğretiminin Güncel Sorunları*. (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı*. Ankara: MEB.
- TELC. (2013). *Diller İçin Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme* (2. baskı). Almanya: Telc GmbH.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12. baskı). Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yılmaz, Ö. ve Dilidüzgün, Ş (2019). Dil Kullanıcısı Bağlamında Dil Bilgisi. Editör: Akay Ahmet, A. ve Fişekçioğlu, A. *Dil Kullanıcısı Bağlamında Kuramdan Uygulamaya Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.